

1848 — 1878.

ANIVERSAREA a XXX-a dela ELIBERAREA
SATEANULUI ROMANU.

3/15 Maiu.

CATRA MARTIRII ROMANI

din 1848 — 1849.

ormiti in pace umbre, Martirii Romanimei,
Ce-ati ingrasiat u pamentulu cu sange de eroi !
Betranii carunii cu vază, voi florea tinerimei,
Ce-'n lupte sangerose cadiendu, v'ati ruptu de noi !

Pamentulu ne desparte, iar' ceriulu ne unesce
In Patri'a cea săntă, egala pentru toti;
Acolo nedreptatea si ur'a nu resbesce,
Nu cumperi cu viéti'a pamentulu de trei coti.

Voi ve-ati plinitu chiamarea, si sant'a detorintia,
Candu pentru-a Patriei bene cu glorii ve-ati luptat !
Pastrându viitorimei modelulu de credintia,
Ce Patri'a ni-lu cere si-Augustulu Imperatu !

A vóstre brave fapte suntu scrise 'n istorie
Iar' dulcea suvenire in inimi de Romanu ;
Mihaliulu, Lain'a, Bradulu au datu dovada vie,
Ca nu e lasiú Romanulu, nu fuge de dusimana !

Unu *Itulu*, unu *Buteanu*, unu *Dobr'a* și-alti o suta
Voru sta pururea facia eu ori si ce eroi,
Si pâna candu natiunea romana i' provediuta,
Cu stelpi asié gigantici, nu i' pasa de nevoi.

Uniti-ve cu *Mircea*, voi umbre gloriose,
Alu carui nume-insufia respectu si la pagână,
Precum alui bravure si fapte generoșe
Facu sacra suvenirea-i la fia-ce Română!

Uniti-ve cu *Stefanu* principalele celu mare,
Ce-lu recunoscere-intrég'a Europa de Erou,
Subtă care Romanimea scapata de-apesare,
Potea cu dreptu se dîca, c'a re'nvietu din nou!

Seu cu *Mihaiu Broulu* si cu *Ioanu Corvinulu*,
Genii Romaniei, de-acaroru rari numiri,
Ce luce 'n Istorie intocma că rubinulu,
Si astadi se-infiora a Turciloru ostiri!

Nu plangeti mame, ffi, cà-ci ei ni-aa scosu din móerte
Onórea, esistentia, tesaürulu mai frumosu;
Prin săngele loru sacru s'a stersu tiran'a sorte,
S'a stinsu pentru pururea suspinulu durerosu!

Surori nu plangeti fratii, cà-ci ei ve liberară
De turmele rebele, alu caroru scopu au fostu:
Se taie totu, se ardia cu furia tatară,
La prunci, femei, fetitie, se nu dea adapostu!

Copile rusinóse, voi plangeti cu durere
Pre-amantii, cari in lupte cu glorii au cadiutu!
Dar' nu sciti, cà-aloru inimi jurasera 'n tacere
A fi eroi prin móerte, iar' nu sclavi, cá 'n trecuta!

Dormiti, dormiti in pace, voini ci feciori de munte,
Subtiri si 'nalti că bradulu, cu bratie de eroi,
Dedati din teneretie a merge totu in frunte,
A nu sci de periculu, de móerte si nevoi!

Iar' voi plantutie crude, ce-acum pasiti in lume,
Pastrati cu reverintia acestu actu omenosu,
Sapându profundu in inimi alu braviloru frati nume,
Ce săngele 'si versara in campulu gloriosu!

CANTAREA ROMANIEI.

Déca dușmanulu vostru va cere legaminté
rusinoze dela voi, atuncea mai bine müriti prin
sabi'a lui, de cătu se fiti privitorii impilarii si
ticalosiei tieriei vostre. Domnulu parintiloru vostri
inse se va indurá de lacrimele slugiloru sale, si
va ridicá d'intre voi pe cine-va, carele va asiedia
éra-si pre urmasii vostri in volnici'a si puterea
de mai 'nainte. (Cronica moldovenesca.)

1.

Domnulu Domnedieulu parintiloru nostri induratus'a de
lacrimele tale, poporu nemangaiatu, induratus'a de dorerea
ta, tier'a mea?... Nú esti in destulu de smerita, in destulu
de chinuita, in destulu de sfasiiata? Veduva de fiorii cei
vitezi, plangi fara incetare pe mormintele loru, precum plangu
si gelescu femeile despletite pe siciru mutu alu sotiloru.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Neamurile audira tipetulu chinuirei tale; pamentulu se
misca. Domnedieu numai se nu-lu fi auditu?... Resbunato-
riulu prevestitu nu s'au nascutu ore?

3.

Care e mai mandra de catu tine intre tote tierile se-
menate de Domnulu pre pamentu? care alt'a se impodobesce
in dilele de véra cu flori mai frumose, cu grâne mai bogate?

4.

Verdi sunt dealurile tale, frumose padurile si dumbravile
spenzurate de costele dealuriloru, limpede si seninu ceriulu
teu; muntii se inaltia trufasi in aieru; riurile ca brâne
pestritie ocoleșeu campurile, noptile tale incanta audiulu, diu'a
fârmeca vediutulu... pentru ce zimabetulu teu e asia de
amaru mandr'a mea tiera?...

5.

Pe campiile tale resarit'au florile? N'au resarit'au florile,
sunt turmele multe si frumose ce pascu vaile tale: 'sorele
inrodesce brasd'a: man'a Domnului te-au bucuratu cu bunuri
feliurite, cu pomete si cu flori, cu avutii si cu frumsetie.
Pentru ce gemi si tipi, tiera bogata? *

6.

Dunarea betrâna biruita de parintii tei, ti-saruta pol'a si-ti aduce avutii d'in tienuturile de unde sorele resare, si de unde sorele apune; vulturulu d'in aieru cauta la tine, că la pamentulu seu de nascere; riurile cele frumose si spumegose, peraiele cele repedi si selbatice canta neincetatu laud'ata. O tiera falmica că nici un'a pentruece fatia-ti e imbrobodita?

7.

Nu esti frumosa, nu esti inavutita? N'ai ficatori multi cari te iubescu? N'ai carte de vitejia a trecutului, si viitorulu inaintea ta? pentruece curgu lacrimele tale?

8.

Pentru ce tresari? trupulu tî se topesce de slabatiune, si inim'a tî se frementa cu iutiela, cettai' ai ore in cartea ursitei? Aierulu se misca turburatu, ventulu dogoresce... angerulu perirei aratatutu-s'a? noptile tale sunt reci, visurile turburate că valurile marii batuta de fortuna... ce-ti prevestescu?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Privesce dela media-di, la media-nopte, poporale si-redica capulu... gandirea se ivesce luminosa pe deasupra intunericului... Gandirea, spiritulu (duchulu) d-dieescu, ce zidesce si credinti'a ce da vietia... lumea vechia se pravalesce, si pe a ei derimaturi libertatea (slobozenia) se inaltia!... Descépta-te!

10.

Martirii (mucenicii) sangelui teu n'au disu ore: si Domnulu va sculá pre unulu d'intre voi care va asiedia pre urmasii vostri éra-si in volnici'a si puterea loru?... Multu erai mandra odiniora, candu strigai „urrá“ in batalii!... pieptulu teu era tare ca de otielu, palosiulu se tociá pe d'insulu... sorele se intunecá de norii de pulbere ce ridicau resbelnicii tei.

11.

Poporulu teu era indrasnetiu că vulturulu, resboinicu si trufasiu că taurulu neinjugatu. Remasută au ore numai umbr'a puterii si aducerea aminte a vitejiei tale?

12.

Cumu au slabitu pieptulu teu de otielu? man'a ta cea tare cade de oboséla... molesirea a intrat in locasiulu voiniciloru.

13.

In vremea vechia . . . de demultu de multu . . . ceriula eră limpede . . . sorele straluciá că unu ficiară tineru. . . .

Campii frumose impregiurate de munti verde se intindeau mai multu decatul poteá prinde ochiulu, paduri tinere umbriá dealurile, turmele se audiau mugindu departe, si armasarii nechezáu jucandu-se prin rariste; pe o pajiste verde, libertatea copila, belaióra cu cositie lungi si aurii se jucá cu unu arcu destinsu. Ferice de omenii d'in campia, ferice de cei dela munte! Erá vremea atunci candu totu omulu traiá fara domnu si umblá mandru fara se-si plece capulu la altu omu; candu umbr'a vailoru, pamentulu si aierulu ceriului erá deschisi tuturor; iéra vieti'a se trecea lina că unu visu; si candu ajungea pre omu nevoie betranetieloru si mortea, elu se ducea dicându: „mi-am traitu dilele,” si erá siguru că vietii'a lui se va prelungi in copiii si mostenirea lui.

Dar' éca aierulu se tulbura, ceriulu celu limpede se imbrobodesce cu nuori intunecosi, unu nuoru de pravu inveluie campi'a si ascunde muntii . . . se audu vaiete . . . dobitocele se invertescu ca in noptile vijelióse candu urla lupii in paduri . . . caii nechéza jelnicu, multime de glasuri se audu strigandu . . . vedescu candu periculu, candu sperantia, invingere, candu perdere, turbare, desperare . . . ventulu sufla si norulu se imprascie pucinu. — Dómne fia-ti mila! — Se vede mesteculu unei batalii! Cei ce au nevalitu sunt imbracati in feru, sagét'a aluneca pe páveza, si palosiulu cu doue ascutisie taia in carne via . . . dar' pepturile gole stau in contra, se lupta cu furia, se plecu sabiei . . . inimele slabescu, fugu . . . tier'a libera a peritu . . . Stati! . . . invingerea e in man'a Domnului . . . arculu se intinde d'in nou, luptatorii se amestecu si se iubescu . . . pepturile gole de paveze si capetele descoperite de coifuri.

De parte pe campia se vedu arcuri sdrobite, fasii de stéguri, apoi unu cusciugu mare, mare se redica, si o para grozava infloréza cerulu . . . foculu jertfei se inaltia in vezduchu . . . invinsi si invingatori cadu in genunchi, si la lumin'a flacarei 'si dau drépt'a si se iau in bratie . . . Fii cu inima buna . . . tiéra binecuvantata . . . Tu fusesi altariulu rudirei crivetiului cu pusti'a, a barbatiei cu mintea, a slobo-

zeniei cu puterea. D'in acésta rudire framantata cu sange si sfintita prin focu, se nasce unu poporu nou.

Astăfeliu povestescu betranii.

14.

Orasiele se intemeiaza si se infrumsetieza d'in nou . . . ómenii crescun in indestulare si se inmultiesc că nasipulu marei . . . pamentulu se acopere cu holde aurite . . . volnici'a domnescă că mai inainte, dar' nu acea volnicia prunca, flóre plapanda a pustietatii, ci slobozeni'a cea barbata si luminósa, seau puternica si cu radecina tiépana si adencu infispa in pamentu , . . sabi'a acum nefolositore a resboinicului sta in colib'a sa spénzurata . . . femeile zimbescu dulce la pruncii loru . . . chipulu sbârcitu alu betraniloru se intinde de bucuria . . . pacea aduce legea care chizesuesce ér' nu asupresce . . . legea, podu alu slobozeniei . . . legea, care apara pe celu slobodu de nedreptate, si nu apasa pe sermanulu in folosulu bogatului . . . si multa vreme erá ómenii fericiți, deo si se aflau bogati si mai seraci . . . că-ci neleguirea nu erá cunoscuta; si cei bogati si cei mai tari nu faceau ei singuri legea dupa cum le vinea loru mai bine, si nu puteau calcă dreptulu altuia, si junii diceau, inchinandu-se catra betrani; cinstea fia parintiloru nostri carii s'au luptatu vitejesce si ni-au lasatu de mostenire mosie si slobozenie.

15.

Celu ce nu cunósce nevoia legei nu cunósce ce e slobozeni'a că-ci nu pote fi slobozenie fara lege . . . si acelui ce nu se tiene de duchulu legei se lapeda de slobozenie.

16.

Pamentu chinuitu te-au iubitu legea . . . candu te va iertă Domnulu.

17.

Slobozeni'a e indoita: cea d'in launtru si cea d'in afara . . . ele suntu surori, un'a fara alt'a nu pote trai . . . slobozeni'a d'in afara este neuternarea mosiei, in care nascemu si care ne hrancesc, mosi'a dela care tragemu numele nostru si dreptulu de omu de subt biruirea ori carei alte tieri si imperatii. Pentru sangele ce ne da, suntemu datori cu sangele nostru. Pentru acésta au fostu bataliele neamului nostru si a neamuriloru; bataliele cele vestite scrisse cu movile si

manastiri pe siesuri si pe dealuri. Slobozeni'a d'in launtru este legea, icón'a dreptatii dumnedieiesci, legea asiediata prin invoirea tuturoru, si la care toti de-o potriva se supunu. Acolo unde nu e lege nu e nici slobozenie, si acolo unde legea e numai pentru unii, si ceialalti sunt scutiti de subt ascultarea ei, slobozeni'a a peritu . . si fericirea e stinsa . . că-ci atuncia asuprirea, nevoie, necazurile si seraci'a isvorescu in lume; atuncia lumea se imparte in seraci si bogati, in statări si robi, flamândi si imbuibati . . atuncia lumea sta in cumpana de peire . . că-ci dreptatea dumnedieasca e vecinica; ea uresce si blastama pe omulu si pe neamulu ce aluneca in calea nedreptatii . . strabunii nostri au fostu blastamati de Domnulu pentru strîmbatatile loru, si blastamulu a trecutu d'in neamu in neamu pâna in dilele nôstre . . privigati asupra ve că la candel'a ce arde, că nu copii vostri si copii copiiloru vostri se dica de voi: blastamu a supra parentiloru nostri carii au facutu strîmbatate! . . strîmbatatea isvoresce d'in siluire, d'in pisma, d'in jefuire si d'in nesciintia . , legea dreptatii e frati'a, si ce fratia poate fi intre uliu si prad'a lui, intre rapitulu si rapitoriu, intre dreptulu si nedreptulu? . . pana candu mai puteti voi cei ce ati calcatu dreptatea, grabiti a intrá in calea Domnului, că-ci va sosi diu'a izbândirei, diu'a, candu vrabi'a se va luptá cu uliulu si 'lu va birui! . . si intr'adeveru dicu voue, acea di s'a apropiatu.

18.

Totu lucrulua lasa seménti'a sa prin care d'in nou se nasce; d'in tulpin'a betrana si putreda a fagului incoltiesce vlastare tinera si vióia; asia si d'in robie se nasce slobozeni'a, d'in neorenduiala . . jugulu aduce mantuirea precum fortun'a liniscea . . Radica capulu, tiéra bantuita de vijeliile lumei, tiéra legata de jugulu durerei! . .

19.

Fortun'a mantuirei strajnica are se fia . . aveti grija de diu'a ace'a, si grabitive a ve indreptá d'in vreme. Tardiu va fi atunci a plange si a se caí; că-ci suferinti'a indelungata imprestesce inim'a omului si ucide mil'a si o smulge d'in tient'a . . cei mari si puternici au tóte dilele de a se ingrasiá d'in asupririle crestiniloru . . Poporulu are unu ceasu numai, unu ceasu in care si isbandesce, si cu acestu ceasu

rescumpera veacuri de chinuri . . . Desceptati-ve . . . ca vine gróz'a . . . n'ati auditu prin somnu tipetele si vaietele megesiloru? . . . blastemele veduvelor serace, sudorea ómeniloru aruncata cá pleav'a, hran'a sermaniloru mistuita, moscenirea copiiloru rapita, adunate la unu locu crescù furtun'a omenesca, si iutiescu resplat'a cumplita a dreptatii Domnului. Cei ce prin siluire facu neleguiiri, prin siluire pieru . . . si sabi'a Domnului e man'a poporului . . . si sabi'a atunci mananca carne, si nu crutia pre nimene dela sugatoriulu pâna la celu desavarsitu batranu. Si sangele curge cá unu isvoru ca-ci sangele imbata mintea cá spirtulu si cá vinulu . . . si in acea di se voru audì mai multe vaiete de cum s'a auditu de candu i lumea . . . si sangele versatu va cadé peste capulu celoru ce facu strîmbatate si-si spala manile, peste capulu celoru ce dicu acumù: . . . nu este dreptate dumnedieasca . . . Carii precupescu dreptulu veduvei si vendu cugetulu loru si sangele fratiloru loru.

20.

Lumea intréga are totu o poveste . . . strîmbatatea, care lacomesce la bunulu altuia, Un sers sermanulu, care sfarma fun'a ce-lu stringe, — grea e strîmbatatea . . . si resplat'a ei cumplita este!

21.

Si erá viati'a dulce si pacinica . . . subt aripele slobozenei legea infloria . . . toti fiii tiarri traiau in bine, că-ci unirea si dragostea domnia eu ei . . . bogatulu ajutá pe sermanu; sermanulu nu pismuia pe bogatu . . . fiecare omu avea dreptulu seu si erá mositeanu in tiar'a sa . . . legea era drépta si tare; ea nimicia in launtru pe cei eu inima violena, si erá unu zidu de aparare de catra dusimanulu d'in afara . . fruntea ta, o tiara multu draga, nu se plecă atunci rusinósa inaintea strainiloru, si candu graiai, glasulu teu se audia de departe . . numele strainiloru nu te ingróza; si desi diceau ei intre ei: hai se punemu in fera pe fiorii vulturiloru si se dominimu asupra loru . . . caci noi suntemu tari si multi la numeru . . si turmele loru voru fi a nóstre . . vomu necinsti femeile si fetele loru . . si vomu batujocuri perii carunti ai betraniloru . . Dar' tu rideai de laudele salbaticiloru . . ca vulturi aveau aripi si canti tari . . candu cautai la d'insii ei periau precum pere unu noru de grauri candu

vulturulu se leagana prin vazduchu . . . greu erá de a repune fiorii tei. — Fiecare omu erá slobodu si platia catu o sută de ómeni, căci se luptá pentru d'insulu . . . slobozeni'a insutesce puterea . . . numai cei misiei si cei rei tienu cu strainii si cu apasatorii.

22.

Ventulu dela meadia nótpe bate cu furie . . . ceriulu se intuneca . . . pamentulu se cutremura . . . in patru unghiuri ale lumiei se vedu inaltiandu-se stilpi de flacara inveluita in nuori de fumu . . . se audu armasarii nechezindu, turmele mugindu, sgomotu de cara, si o larma ingrozitóre de totu felifulu; limbele se amesteca si ómenii nu se mai potu intielege . . . popórele se gramadescu si se indésa unele pe altele . . . d'abia urm'a unora depre pamentu s'a stersu, altele au navalitu in loculu loru . . . pare ca diu'a d'apoi a lumiei ar' fi sositu . . . scârsiniri de dinti, gemete, si tipete de mórté se mai aude . . . noródele dau navală peste noróde si ómenii peste ómeni . . . pustiirea pasiesce inainte si in urm'a loru . . . dreptatea sta in jafu . . . legea in sabie, nótpea cu vedinele sale a cutropitu omenirea . . . sangele curge paraie . . . foculu mistuesce ce scapa d'in sabie . . . si mórtea secera pamentulu . . . intunerecimea se indésa si mai multu . . . totu némulu omenescu se framanta si se struncinéza . . . urgi'a Domnului . . . dréptatea dumedieiasca trece pe pamentu pustiindu! . . .

23.

Viscolulu siluirei se intinde si mai multu si jafulu se intocmesce . . . cei mai voini ci d'intre voini voru se supuie si-e pe sotii loru si pe cei mai slabii . . . sangele curge mereu . . . sabi'a domnesce in acea vreme . . . setea de a stapeni cuprinde pe ómeni. Domnii si boierii némuriloru se radica ca nisces uriesi si cauta a zdrumica popórele . . . o luptă mare si indelungata se incepe intre omu si omu, poporu si poporu, si intre popóre cu capitaniile loru cele hrapitóre . . . ómenii de resboiu se unescu toti d'in tóte partile intre sine . . . slobozeni'a se invinge . . . pustierea se intinde peste totu loculu.

24.

D'in acésta framantare a popórelor se nasce o féra . . . Robi'a.

25.

Inim'a si tari'a sufletelor barbate!... temeli'a dreptului si ale slobozenei nu peru in veci... in orice inima romana unu gandu ascunsu, unu locu unde semanti'a buna incoltiesce... poporele-si perdu sfaturile si ratacescu din calea drepta, seu adormu in durere, dar' nu peru.

Lumea revasita se intocmesce era-si, dar' cu incetulu si durere mare; nemurile trecu prin ispite si cercari, pana ce intra pricoperea intr'ensele si se intielegu, asia si ferulu numai prin focu se netezesce si se face stralucitoriu.

26.

Se dice in carte, ca Domnul pre cei fara de lege candu voiesce ai prepadi i orbesce si le insufla eugete nebune si neintielepte de mandrie... Domnil si boerii nemuriloru disera intre dinsii: se nu lasamu poporele nostre in odihna, ca-ci odihn'a desculta gandirea si gandirea mana la fapta... se redicamu stavili, se semanamu zavistia si ura si se insuflam lacomi'a cuprinselor si a pradiloru, si se inpingemu nemurile unele asupra altora, ca astufeliu se intindemu domnirea si puterea nostra... si nemurile se dusimanira si se pizmuira intre dinsele luptandu-se mereu, ca se slabesc pe cele mai tari, ca se inghita pe cele mai slabe nu spre folosulu loru, ci spre folosulu asupritoriloru pamentului... astufeliu poporele se facura partasie la neleguiurile si nedumnedieirea capeteniloru loru, sleira sangele si topira carnea de pe osele loru in lupta, pana candu ranite si sangerate si dandu-si sufletele, cunoscura in sfirsitu ratacirea loru; si cumu ca tote limbele pamentului sunt surori si frice iubite ale Domnului... si vremea neintiegerei trecu!...

27.

Nemurile tote s'au cunoscutu intre sine... limbele tote s'au imbratiosiatu... Numai pe tine tiara de jertfa, pamentu de sange si de durere nu te cunosc... mare ti-au fostu fal'a... dar amara ti-este restignirea. Domne departeza paharulu....

28.

In mediloculu viscolului ce faceai tu pamentu desmositenit?... Pamentulu ce acoperea cenusia stramosiloru era framantatu de lava... vertejulu fortunosu inveluià campia

... talazurile acelui oceanu fara margini de neamuri prevenindu-se din tote partile lumii spintecau cu durere costele tale. . . . Mumă fară copii, fiorii tei rataciti în vijeli'a omeneasca priveb'a si dorulu teu . . . mosia e celu mai d'intaiu si celu mai de apoi caventu alu omului; intr'ens'a se cuprindu tote bucuriile . . . simtirea ei se nasce odata cu noi si e nemarginita si vecinica că si Dumnedieu. . . . Patri'a e aducerea a minte de dilele copilariei . . . colib'a parintiesca cu copaciulu celu mare d'in pragulu usii, dragostea mamei . . plazmuirile inimei nostre. . . . loculu unde amu iubitu si amu fostu iubiti . . . canele, care se juca cu noi, sunetulu clopotului besericiei satului ce ne vestesc dilele frumosete de serbatore . . sberatulu turmeloru candu se intorceau in mur-gulu serei dela pasiune . . fumulu vetryi ce ne-au incalditu in leganu inaltiandu-se in aeru . . bardi'a de pe stresina ce cauta doiosu pe campia . . . si aerulu care nicairea nu este mai dulce!..

Si sub cortulu privegiei, betranii diceau copiiloru . . colo . . in vale . . colo . . departe . . mai departe . . unde soarele se vede asia de frumosu . . unde campile sunt stralucite si paraiele recorose . . unde ceriulu e dulce, unde pamentulu e roditoriu si giuncile sunt albe . . copii acolo e tiar'a! . . si la aceste cuvinte voinicii prindeau armele . . prunci tresariau in legane . . femeile cantau patri'a deserta si durerea privegiei . . cei slabii se inbarbatau. Si tu erai mandra atunci, o tiara nemangaiata! . . Fiorii tei erau unu neamu barbatu . . numele teu era vestit u norodeloru, resboinicii tei erau vitejii vitejiloru . . dragostea mosiei intaria ca o ze'a de otelu latele loru pepturi si bratiele loru erau tari cati cautau la tine te pizmuiau, si dusimaniii tei insusi iti dau lauda . . candu d'in nari sforaindu si d'in ochi schinteindu, taurulu clatiná cornele, gróz'a se respândia in tote laturile . . .

29.

Lupt'a intaresce pre celu slabu, si primejd'i a maresce pre celu tare . . totu bunulu are nevoie sale. Gimpulu se ascunde sub flore . . asia si slobozeni'a multi vrajmasi are . . pentruca este partea cea mai frumosa cea mai roditorie d'in mositenirea parintiesca. Nu aurulu este bogati'a neamuriloru, nu neavutulu este seraci'a ómeniloru.—Avutiile de aur sunt peritore, seraci'a harnica e o bogatie ce nu se rapesc; munc'a e bogatie vecinica,

30.

Noi seracii de legi, că se pastramu mositenirea acăstă, său, că se o luamu inapoi candu ni s'a rapitu trebue: o mare stăruintia si privighiere, jertfe necurmata si o unire strinsa intre ómenii d'in acelasi sange... astăfeliu că toti se stea pentru unulu si unulu pentru toti.

31.

Mai odihnesce-te pamantu alu luptelor!... precumu muncitoriu sta de se resufla. Fruntea ta e plina de sudore si de pulberea bataliei... mai resufla pucinu... căci ai dusimani multi la numeru... si sórtea ta e o lupta necurmata.

Fost'ai multe vécuri volnica că paserea vezduchului, pana candu o sementia iubitóre de cuprinderi râvní dupa patri'a ficioara a slobozeniei. Vulturulu legiòneloru sdrobise lumea in ghearele sale... că se te póta cuprinde in bratie, fu silitu a te luá de sotia!... sementi'a pustiei cu sementi'a ce navalise peste d'ins'a s'a amestecatu... acumu slobozen'i'a mai barbata are arcu si sabia spre aparare... ascute-ti sabi'a că fulgerulu si incórda-ti arculu o tiar'a mea... dusimanuhu se gatesce si tu esei straj'a lumei... lumea te-a parasit u si s'au sculatu asupra-ti; noródele s'au legatu intre ele pentru a te batujocuri si a stinge d'intre noróde pomenirea ta... o patri'a mea jertfesce-te.

32.

Grabescce a mai prinde potere... iata se mai apropie o fortuna... De abia vijeli'a omenésca se mai potoli si o intunericime catu unu graunte se diaresce despre resaritul... De ce merge mai cresce... si că unu nuoru se indésa si se intinde... Cериulu se intuneca, viscolulu isbuñesce... norulu se varsa pe pamantu ca una riu intaritatul, ci că o mare fara margine inghitte si inéca totu ce i ese inainte... Spaim'a a cuprinsu tóte neamurile... slobozen'i'a si legea popóreloru se sdrumica... potopu de sange este... pamantul se umple de daramaturi... resboinicu o iau la fuga... voinicu suntu cuprinsi de frica... semilun'a stralucesce.

33.

Pentru ce salti Dunare betrana?... Unu biruitoriu indresnetiu venit'au óre că in dilele stranisoru se calce cu amendoue picioarele pe amendoue malurile tale?... legiòne

Invitat'au si mai vinu se intemeieze de a doua ora patri'a? ..
Apele tale se umfla, saru in susu si vijea ingrozite .. . unu turbanu se vede pe malu . . . armasarii Anadolu'i nechieză sarindu in doue picioare de nerabdare . . pala pustiesce tiermulu d'in a drépt'a . . . poporele dela mediadi la medianopte dela resaritü la apusu plecu capulu loru sabiei si se lapada de legea parintiloru ca se-si scape vieti'a, si tredu Coranului . . . Mahometu ie loculu lui Christosu . . . Sabia si Coranulu ducu robi'a dupa d'insule.

34.

Pe riuri plutescu darimaturile palateloru si besericiloru .. cu sangele se scurge remasiti'a neatarnarii a douedieei popore .. Valurile isbescu spumagandu valurile si spum'a loru e sangerata. Pe luciulu Dunarei merge si se intorce, se afunda si se redica unu iataganu schinteitoriu .. si valulu infioratu asverle pe tiermurile inspaimantate pe ficiorii prorocului . . . Alah! striga ei . . aicia e pamentulu fagaduitu celoru credinciosi! ..

35.

Déca dusimanulu vostru va cere legaminte rusinose de la voi atunci mai bine muriti prin sabia lui decatu se fiti privitori impilarii si ticalosiei tierii vostre . . Domnulu parintiloru vostri inse se va indurá de lacrimele slugeloru sale, si va redicá dintre voi pe cine-va, carele va asiedia éra-si pe urmasii vostrii in volnici'a si puterea de mai 'nainte.

36.

Pustiirea se intinde pe campii . . clocotescu de o fasiuire duiosa .. pe costelete dealurilor se vedu numai sate arse si turme de femei ratacindu cu pruncii la titia . . . o tiér'a mea! unde sunt acumu voinicii tei cu inima viteza si cu bratiulu tare . . . N'audu ei recnitulu teu . . vaetele femeiloru . . plansorile copiiloru .. rugele ficioreloru? . . leii facutus'au miei? Palosiele crunte ruginitus'au in manile resboiniciloru tei? . . si femeile diceau: vai noue . . . vai! . . barbatii si-au prapaditu inim'a . . mostenirea copiiloru nostri, o se cada in prad'a vrajmasiloru .. copiii voru ajunge robii loru . . si ei se voru purta cu dinsii sermanii ca stapanulu celu reu cu canele seu .. si vomu remane de risulu si de batujocur'a neamuriloru . . . si mumele diceau la ficiorii loru; celu ce

fuge dinaintea dusmanului este misielu . . . si misieii nu suntu din sangele nostru, duceti-ve de muriti mai bine slobodi, decătu se traiti in robia si očara.

37.

Vijel orvetiulu, se elatina pamentulu, resuna buciumele; omenni se isbescu cu omenni, zalele cu fierulu, piepturile cu otiehulu. Vitezii cadu morti in tierina, sangele desfunda pamentulu; lesiuri plutescu pre riuri, perjofulu se invertesce in tote partile. Strigarile luptatorilor si clancairea palosieror incruciandi-se, resuna cu vuetu. Ce te-ai facutu mare Viziru? Unde ti suntu voinicii pasia cu trei tujuri? Ventulu inpotrivirei sfarima zabalele armasiloru tei, naval'a se trase inapoi spaimentata de piepturile góle ale vitezilor.

Cime fuge colo in vale cu bráulu descinsu, cu turbanulu desfacutu, cu pal'a sdrobita? — Sultanulu celu falosu, Sultanulu grózniculu! Fugi, . . . si erai imperatulu imperatilor; numele teu ingrozia mai multu, decătu o ostire, Pasii tremurau, candu te vedea trecandu. Unde suntu cetele numeróse ca si tierile tale, ostasii tei mai multi la numeru, de cătu stelele ceriului? tresnitulu pica din maneile tale, numele teu de nebiruitu peri. Fugi, si in gón'a fugei capitanii tei nu mai cunoscu pe voiniculu infricosiotoriu, ce incurá armasariulu inaintea bataliei. Cauta in urma vedi-ti comerile predate. Haremulu pângaritu, caii nechezandu (rinchiadându) in campie fara calareti; câte mume te voru blastemá o sultane fulgere! Credintiosii prorocului jacu neingropati pe campuri. Dumnedieu s'a fostu induratu de lacrimele slugiloru sale, si a redicatu pe acel'a, ce l'a asiediatu éra-si in volnici'a si poterea de mai 'nainte.

38.

Esti frumosa, esti avuta . . . o tiér'a mea . . . ai copii multi la numeru, cari te iubescu . . . ai carte de viteză a trecutului si viitorului in-aaintea ta . . . pentru ce curgu lacremele tale? . . .

39.

Tresari, pare ca trece pe zare naluc'a vailoru . . . anim'a ti-se framenta cu iutiéla . . . cedit'ai in cartea ursitei, ca ange-rulu perirei ti-s'a nazaritú? . . .

40.

Pentru ce stai immarmurita o tiéra romana? . . . multi mai aduci aminte de dilele cele vechi? . . . tresnetulu se sdrobea

in manele celoru nebiruiti . . . turbanulu se restogolea in tierina . . . strainulu fugia, că de mórte candu vedea; amerintatoriulu teu steagu, unu semnu de dreptate, ipotere și slobozenia . . . Turculu cuprinsu de spaima alergá sê se ascunda intre cadine in harem . . . si Tatarulu in fug'a calulpi duă indereptu drumulu pustiei.

41.

Sub pôlele unui munte se intindea o campia mare, si unu sôre stralucitoriu luminá acea campia . . . Doi insi se preamblau prin trîns'a . . . stau dese in locu . . . si apoi porniau mai departe . . . precum spicurile in vremea secerei jacu unele peste altele, asia si óse peste óse de morti adoperiau pamentulu . . . petece sfasiat si acatiat de prejin'a loru plecata, de abie se mai miscau de ventulu cel dogoreal . . . unu nuoru de corbi falfaia pe deasupra croneanindu, vulturi mari se invertejau in vesduhu, si apoi de odata se asverliau peste ósele înalbite; nici o locuinta nu se diareá in acea vale a mortei. Ici côle mobile semenate fara trendu *incretiau* ca nisce valuri luciulu campiei, si pe fiecare d'in acele mobile era căte unu semnu deosebitu. Pe un'a o cruce rosia plècata, pe alt'a unu turbanu sangeratu cu semilun'a (însemnul turcescu, red.) însipita pe dinsula, mai departe o sulitia tataresca sférinata, si acolo stau mormane gramadite, dupa segmentii si lege, ósele némuriloru, care se intempinara pe acestu campu de bataia; fiecare la unu locu ca unu semnu de isbanda pomenitória. — La marginea campiei era o padure, éra d'in fondulu padurei se audiá o fasiire neintielésa, o plangere ce sémena cu vaetele susfetelor chinuite. Copacii erau impestritiati de frundie feliurite pline de o róua rosia; si in verfulu unui stejaru betranu unu vulturu alb falfaia si scuturá d'in aripi, si la fiecare d'in acele mormane (morminte) cei doi ómeni ingenunchiau si diceau impreuna: „Fala si marire tie tiér'a nóstra, binecuvantata si cuventatória de Dumnedieu: feciorii Huniloru s'au incumétatu se te supuna si tu ai fostu pester'a ciolaneloru loru; potopulu Asiei au vrutu se inghita lumea, si tu ai fostu stavil'a lumei, unu neamu de vitezi au revnitu la turmele tale si la grânele aurite ale holdelor tale, si tu ai legatu pe vitezi doi căte doi, si ai aratu cu dinsii tiárin'a si ai semenatu cu sangele si cu sudórea loru dumbrav'a rosia, padurea sangelui.

Cum de te-ai vesteditu flóre a falei si a slobodieniei? — Intr'o di vrusesi se te odihnesci că omulu obositu de munca, și feciorii tei cei vicleni facura sfatu intre dinsii; cugetulu nedreptatei si alu domniei intră in susletulu loru, si rapira armele si avuti'a fratiloru loru. Zavisti'a semenă sementi'a galceveloru si a imparechiariloru; feciorii tei te muscara la anima o tiér'a mea, si-ti facura rana mare. Strainulu puse peciérulu pe peptulu teu, că se te innadusia, si eta in manele voiniciloru tei furc'a in loculu palosiului de odinióra; si tu muscata te lasasi de buna voia in man'a celor ce nu te potura birui!

43.

In siesurile tale dusmanii corturile si-au intinsu; mandri'a numelui teu a cadiutu, precum cade de pe dealu stejarulu imbetranitu, si nu-ti lasara de-a resuflá fara numai atât'a aeru precătu se indurara ei. — Domniile si boieriile tale ingenunchiara inaintea loru.

44.

Erai unu trup ujet viétilor, si s'asai lajunsu umbra mortii. Resboinicii tei s'a facutu muieri, boierii tei robi ai dusmaniloru, si steagulu teu peri dintre steagurile neamuriloru.

Pentru ce te framenti ore? ti-este doru de vremea vechia, vr'o radia din fal'a trecuta venitua se lumineze fruntea ta? Nu, ci fragmentarea e de dorere!..

45.

Mandra si vitéza erai in batalia tiéra romana! cu greu si cu anevoia erá a te birui.

Cá se-ti suga sangele, feciorii tei blastemati te dedera in prad'a dusmanului. Némurile ce pismuau poterea ta si numele teu celu falnicu se legara intre ele si disera: haid' se sdrobimu acestu cuibu de volnicía; ele te oprira de ura si de zavistia, poterea ta se toc'i pilita de trupulu teu insu-si. Uriesii se aruncara asupra trupului teu si-lu taiara in bucati si impartira intre sine, că pe nesce turme pe feciorii tei: „si aruncat'au la sorti hainele lui Christos“... dice psaltirea.

46.

Multu mai 'nainte paganulu disese: Cá se sdrobescu acestu trupu ce me ingrozesce si candu nu se misca, se dau

drumulu asupra nemerniciloru mei; si venetici lapedati de Domnedieu, ca unu noru de locuste trecura marile, si se asverlira peste tine, o pamentu alu greleloru doreri, si supsera sangele maduvei tale! ei aruncara pe copii tei in besnele intunerecului, si numele loru peri cu tine. Erai sloboda, si te pusera in obedi; erai avuta, si se imbuibara de carneata, ca nesce lupi flamendi; erai vrednica si laudata, si ajunsesi defaimata; erai curata, si te pangarira cu talharia si nelegiure.

47.

Sangele fecioriloru tei s'a stricatu, si anim'a loru a putreditu. Candu erai tare, erau si ei mandri de tine, dar' de candu s'au amestecat cu cei misiei si cu cei vicleni s'au facutu si ei vicleni si misiei.

48.

Tu esti ca corabi'a fara carma batuta de fortuna, si vaskasii cei rei, cari si-au insusit de a fi carmaci te ducu dintr'o nevoia intr'alt'a si mai mare, din fara de lege in fara de lege, din pecatuire in pecatuire; ca suntu orbi de strembetate. Erb'a se usuca pe unde calcamu, intieleptiunea e minciuna; istetimdea nostra, jafuirea; faptele nostre, faptele iadului; si amu supusu robiei pe fratii nostri, amu robitu clacei sangele nostru, si amu ofilitu fruntea ta. Stins'amu candel'a cu suflarea nostra de fara de lege. Ce vei dice, o tiéra de necasuri, Rachila nemangaiata candu vei grai? Ce vei face, candu va veni diu'a dreptatei si a curatianiei?

49.

Jalnicu e canteculu teu romanca copilitia. Ce dici! Enicerii trecut'au Dunarea? Tatarulu pustietoriu imprascia spaim'a de-alungulu tierei? Leachulu calaretiu venit'a se-si isbandésca de resboiele pierdute, si ungurulu se-si adune ósele resipite ale ostasiloru sei? logodniculu cins'a palosiulu stramosiescu? cantati canteculu.

50.

Doina si ér' doina! canteculu mieu e versulu de mórté alu poporului la siedietórea priveghiuilui, pamentulu i-e de lipsa si aerulu lu-inéca. Vediut'amu flacàii scuturandu-si pletele, si fruntea loru a se increti fara de vreme; florile de pe capulu copileloru a se vestedi, si poporulu cautandu in betia uitarea necasuriloru. Tristu e canteculu in serbatorile

satului. „Birulu e greu, podvód'a-e grea.“ Betranii și ascundu ochii plini de lacrimi, barbatii stau orbiti, cantecele se sfarsiesc în blasphemuri, și copiii se căiesc de nascerea loru. Poporul e stalpulu tieriei, fiecare particula de pamentu e vapsita cu sangele lui, și într'o zi ni s'a disu: Muncesce romane de demanéti'a pana sér'a, și rodulu muncei nu va fi alu teu; tatalu teu ti-a lăsatu de moscenire o tiárina și arme, și nu te vei bucurá de dinsele, și tu vei trai vecinicu robindu; trupulu și sufletulu teu voru fi straine pe pamentulu introditu de tine, vei plati aerulu ce resufii, vei plati sôrele ce te incaldisce și loculu unde jacu ósele mamei tale, vei plati dreptalu se crești vac'a, ce hrancesee pe copiii tei, și boulu ce-ti ajuta la munca; trupulu teu se va garbovi sub bataia și partea ta în lume va fi ocar'a. Veneticii disu-ne-au în limb'a loru: „Alu nostru e pamentulu și cei ce locuiesc pe dinsulu, ale nôstre campurile, ale nôstre dealurile, ale nôstre cătunele, satele și tergurile, colibele și curtile, tota miscarea și tota suflarea.“ Tu ai fostu poternicu și vitédiu în lupta, dar' poterile tale său tocitu de seracia și de stricatiune; și noi amu culesu rodulu evitejiei tale, Li voru vení fiori cu mangaeri mincinose de ti-voru povestí, că esti și tu unu poporu; noi suntemu pastorii, tu esti turm'a chinuiriloru, toti și batu jocu de vieti'a, munc'a și seraci'a ta, și slugile slugiloru calca preste trupulu teu; cei ce dicu că suntu alesii tei, cresc în mariri și avutii și tie-ti este frigu și copiiloru li este fóme! Ei facu legi, dar' nu pentru dinsii ci pentru invoporarea ta. Doina și éra doina! suntemu pribegi în colib'a parintiesca, și straini în pamentulu rescumperat cu sangele nostru! dar' în campia cresc și pe dealu éra cresc o flóre pentru poporele chinuite! — Nadejdea!

51.

Erá odinióra unu neamu de frati nascuti totu dintr'o mama și dintr'-unu tata și vení acelu neamu într'o tiéra lata și manósa pe căile ceriului de se pomenesce și asta-di; și fratii se iubiau între sine și crescău în avutia și fericire; turme nenumérante ca stelele pasceau în campii intinse; vecinii și hotii pismuaun unirea, poterea și bogati'a loru, dar' li era teama de dinsii, că-ci barbatia loru i-ingrozia, și astufeliu acesti frati traiau fericiti și copiii loru în moscenirea cea mare remasa de la parintii loru. Candu venia vr'o nevoie

dintr'o parte, ei alergau cu totii intr'acolo, cadeau cu totii impreuna, candu vejeli'a mare i-doboria, dar se redicau era-si cu totii impreuna si isbandeau; astufeliu se pleca si se redica in tempu de viscolu verfurile codriloru.

Dupa ce traira in acestu chipu vreme multa, nepotii loru disera intr'o di intre dinsii: Pentru ce se mai traime amestecati unii cu altii, mai bine se impartim moscenirea parintiesca, si fiecare se iee partea sa. Atunci trasera cu funi'a si-si impartira mosi'a in mai multe parti, una la mediadi, alt'a la apusu si alt'a la media-nópte; sapara siantiuri si pusera ríurile si muntii hotare intre dinsii; si de atunci fratii nu se mai poteau vedé intre ei, si vecinii se umplura de bucuria. Nu trecu multu, si fiecare siediendu inchisu in mosi'a sa, ajunse, ca copiii din acei-asi parinti uitara de totu unii de altii, de si vorbiau totu o limba, dar nu se mai intielegeau, si candu unele din ramurile acelui neamu se stingeau de pe facia pamantului innestate de vecini, cei-alalti frati nu simtiau nici o dorere, ca-ci acum erau straini si dusmani intre dinsii, si se redicau cu dusmanii impotriv'a sangelui loru!

Si aceste neamuri, care inca se numescu intre sine romani, in ochii celora-lalte popore suntu numai sementii reatacite, alu caroru isvoru s'au stinsu din tienerea in minte a omeniloru.

52.

Domnulu Domnedieulu parintiloru nostri induratu-s'a de lacrimele tale tiéra Romana? Nu esti indestulu de smerita, indestulu de chinuita, indestulu de sfasiata? Veduva de feriorii cei vitezi, plangi fara incetare pe mormintele loru, precum plangu si jelescu femeile despletite pe secriulu mutu alu sociloru.

53.

Neamurile audira tipetulu chinuirei tale, pamantulu se misca. Domnedieu numai se nu-lu fi auditu? Resbunatoriulu preursitu nu s'a nascutu ore?

54.

Care e mai mandra decat tine intre tote tierele semenate de Domnulu pe pamantu? care alt'a se impodobesce in dilele de véra cu flori mai frumose, cu grane mai bogate?

55.

Descépta-te pamentu romanu! biruiesce-ti dorerea! E vreme se esi d'in amortire, sementia a domnitorilor lumei! accepti óre spre a inviá, ca stramosii se se scóle d'in morminte? Intr'adeveru ei s'a scolatu si tu nu i-ai vediutu; ei au graitu si nu i-ai auditu. Cinge-ti cóps'a ta, cauta si asculta, diu'a dreptatii se apropiá, tóte popórele s'a miscatu, cà-ci fortun'a mantuirei a inceputu. Vedi! cu cătu mai multu pleci capulu, cu atât'a cei nelegiuiti si-batu jocu de tine si sugu sangele teu. D'in drépt'a si d'in stang'a piticii si uriesii rêunescu la tine ori cătu de slaba si sdrumicata esti.

56.

Sfarsitulu ispitelor s'a apropiatu, cà-ci vremea trece inte, si semne s'a aretat u pe ceriu, si blastemulu a covarsitu mesur'a, ómenii sangiuriloru ti-au mistuitu anim'a si plumânele. Ei inaltiara trufi'a loru pe talharía, avuti'a loru pe fómetea ta, marirea loru pe sdrentiele tale, poterea si stralucirea loru pe sangele ce-ai versat u intr'o suta de batalii, unde parintii loru nu se aflara! tiene minte numele loru, o tiéra a greleloru doreri, si numele strainului!

57.

Aurica copilitia canta frundie verde, canta flórea campului, canta flórea muntelui, canta nadejdea; nadejdea e glasulu Domnului! Poporulu trebue se se ispasésca si se se curetia de pecatele sale, si prin ispitele suferintiei numai se curetia poporale; cele ce amu facutu in vremea trecuta nu suntu ispite, cà-ci daca ne-amu luptatu si amu fostu vitezi, rodulu luptei si alu viteziei ne-a fostu volnici'a si numele nostru, ispitele suntu strambetatea judecatoriloru, despoiérea si misiel'a, minciun'a si lacom'i'a, sgarceni'a si impilarea Domniloru si a boieriloru, cumpen'a nepotrivita a dreptatii, uciderea proslavita; robirea pentru unii si desfrâulu pentru altii; tóte acele fapte grozave, pentru care s'a cutropitu Sodom'a si Gomor'a, orasie si tieri urgisite de Domnulu Domnedieu pentru blasterati'a loru! si tóte aceste ispite le-ai cercatu pamentu romanu; paharulu faradelegii s'a umplutu peste margine si palaturele de strambetate se prevalescu surpate de blastemulu poporului! Faptuatorii de talharii se spaimentédia insi-si de faptele loru! Domnulu si-a intorsu cu scarba faci'a dela dinsii, si angerii

s'au departatu cu gróza de ei. Esti sarbeda si slabanogita, ai suferitu tóte o tiéra de chinuri! Redica-ti capulu strivitu si cauta de vedi; semne s'au aretatu pe ceriu; fortuna mantuirei a inceputu!

58.

Se nu ne scarbimu de vremea trecuta, candu betranii povestescu bataliele cele uriesie si ni-aréta derimaturele cetatiloru; candu ni-spune lupt'a, sgomotulu, sangele versatu si campiele acoperite de morti, cium'a si vapa'i a focului, fómetea si resboiulu, si pe campiele perjolite cetele tataresci, têrindu in fug'a mare, legati de códèle cailoru, pe femei, copii si betrani! Era acea vreme a luptei, era viétia, barbatia si potere, vitezia si potere, vitezia si jertfe; cei ce faceau faptele mari aveau o mosia, si erau umerulu dreptu alu mosiei, si redicau stalpi de biruinti, si tiér'a era o tiéra de fala si zidulu celu tare alu credintiei!

59.

Orasiele s'au intemeiatu d'in nou, derimaturele turnuriloru si a curtiloru nu se mai vedu; alte curti si alte turnuri s'au inaltiatu in loculu loru; copiii robiti intorsu-s'au éra-si, dara ómenii sangiuriloru nu-si dedera inapoi volnici'a. Pamentu alu greleloru doreri! si copiiloru tei le-a remasu robi'a. Pe campulu de bataia se vedu ómeni cu braciele góle, cu pepturile desvalite, svêrlindu-se preste ascutitulu palosieloru; si in loculu ori carui omu ce cade, in loculu ori carui peptu ce se despica, altu peptu si altu omu se pune in rendu. Carnea tocesce ferulu, betranii robiti canta, femeile blastema pe cei misiei. Dara in orasiele cele nóue ale tale, o tiéra romana! nu se mai aude de vitejie, ci de lacomia si nedreptate! Pe campiele tale si pe drumuri trecu fetie sarbede si veste de fluerandu doine doreróse.

60.

Viscolulu pustiirei a suflatu pe acestu pamentu, sangele parintiloru in vinele strimte ale stranepotiloru a secatu.

61.

Viforose erau vremile cele vechi, dar' omenii se nasceau tari; pamentulu era acoperit u de derimaturi si de trupuri mórté. Dar' d'in acele campii, ce fumegau de perjolu si de macelu, se inaltiau strigari de biruinti, si de slobozenia.

Ticalosj'a si móretea suntu si acum; dara unde suntu slobozenj'a si biruintj'a, si strigarile ce se inaltia suntu numai ale dorerei! Ce ar' fi ajunsu pamentulu acest'a, daca stramosii nostri ar' fi dormitatu si ei!

62.

Descépta-te pamentu romanu! Birue-ti dorerea, e vremea se iesi d'in amortire, sementia a domnitorilor lumei. Astepti óre spre a inviá că stramosii se se scóle d'in morminte? Intr'adeveru, intr'adeveru ei s'a scolatu si nu i-ai vediu. Ei au graitu si tu nu i-ai auditu. Cinge-ti cóps'a ta, cauta si asculta. Diua dreptatii se aprobia, tóte popórele s'a miscatu, că-ci fortun'a mantuirei a inceputu!

63.

Nu ti-s'a disu óre prin gur'a muceniciloru tei: „Si Domnulu parintiloru nostri se va indurá de lacremile slugiloru sale, si va scolá pre unulu dintre voi, care va asediá pe urmasii vostrui éra-si in volnici'a si poterea loru de mai 'nainte.“

64.

Deci tempulu a sositu, semne s'a ivitu pe ceriu, pamentulu s'a clatinatu de bucuria, blastemulu infricosiatu s'a auditu despre apusu, si tóte poporele s'a desteptatu.

65.

Cinge-ti cóps'a tiéra romana, si-ti intaresce anim'a; amédia-nópte si amedia-di, apusulu si resaritulu, lumina si intunereculu, cugetulu desbracatoriu si dreptatea s'a luatu la lupta. Urla vijeli'a de pe urma, duchulu Domnului trece pe pamentu . . .

R. L.

Ce-'ti dorescu eu tie, dulce Romania.

Ce-'ti dorescu eu tie, dulce Romania,

Tenera mirésa, mama cu amoru!

Fñi tei traiésca numai in fratia

Cá a noptii stele, cá a dilei dñori,

Viétia in vecia, gloria, bucuria,

Arme de taria, sufletu romanescu,

Visu de vitegia, falu de mandria,

Dulce Romania, ast'a ti-o dorescu!

Mihaiu Eminescu.

1848 — 3/15 Maiu — 1878.

Astăzi serbatorim ū implenirea a trei diecimi de ani de la diua de vecinica amentire în care Romanulu, patrunsu de chemarea spiritualui seu, 'si scutură jugulu impusu de pagânulu, ce n'avă nici lege, nici chiar' Domnedie.

Astăzi se implinescă treidieci de ani, de candu nu mai pucini de 40.000 Romani, — betrani, barbati, juni, teneri din munti si din câmpii, — cerură toti cu unu versu slobodisrea poporului romanu din catusiele robiei si impartasfrea lui in drepturile omului, in drepturile cetatianului acestei patrie ingrasiate cu scumpu sangele stramosiloru, mosîloru si parentiloru sei.

Astăzi săntu treidieci de ani, de candu poporulu romanu jură „in numele Domnedieului celui viu, pre mantuinti'a susțetului seu: ca va fi pururea creditiosu Imperatului Austriei si Augustei case Austriace, ca amiciloru Maiestatiei si ai Patriei va fi amicu si inimiciloru inimicu; er' că Romanu va sustine totu-deaun'a natiunea romana pre calea drépta si legiuita si o va aperă cu tote poterile in contră ori-carui atacu si asupririi, — va tiené si aperă legea si limb'a romana, precum si libertatea, egalitatea si fratieta, — nu va incercă se asuprăsa pre nemenea, dar' nici nu va suferi se fia asupritu de nemenea, — va conlucră la padirea dreptatiei, la inaintarea benelui umanitatiei, alu natiunei romane si alu patriei noastre. . . .“

Iar' implinitori ai acestui juramentu 40,000 de Romani, — mosi, parenti si frati ai nostri, — 'si versără sangele pentru cas'a domnitoria, patri'a comuna si drepturile natiunei române.

Si ore acestu sange se nu fi adusu nici o rôda?

Ba. Elu a rodită libertatea poporului romanu in tote directiunile.

Inse fii si nepotii prea pucinu sau sciutu folosi de rodulu sangelui parentiloru si mosîloru loru!

Mai multu inse au calcatu in picioré dreptulu de moscenire si au nebagatu in séma libertatea invetiamentului.

Facunduse stapeni preste mosiele cascigate cu cruntele sudori si ingrasiate cu siroiele de sange ale parentiloru si mosîloru: fii si nepotii Romaniloru ar' fi trebuitu se pastreze cu scumpetate acestu locu, din care totu peteculu de pamantu este amestecat cu tierin'a, plamaditu cu sangele si inaspritu cu osamintele stramosiloru, mosîloru si parentiloru loru; — dara multimea inceput a si bucati acesta moscenire santa, impariendu-o cu totu Venetichu ce scia a-lu impodobi cu vre-unu petecu de postavu, cartonu ori matasa, seu a-lu ametii cu vre-o inghititura de tînica, rachiu ori vinarsu.

Deschidiendu-se usilele scóleloru: si celu din urma muncitoriu
ală satului ar' fi trebuitu se grabeșca cu fiulu seu la locul luminei
si investiturei; — darea multineas stranepotilor a acelora Romani,
cari odinior'a fusera respanditorii de lumina ai lumei, — alese a-si
tiené si mai departe pre fii sei pre lângă puii de gânsca, melusieii
si porciî sei, dicându: cum amu traitu eu si parentii mei, fora de a
mai scri carte; si densii inca voru trai numai fle omeni harnici.

Descéptă-te Romane si vedi ca: Asié nu mai merge!
Ai scapatu in 1848 din sclavi'a si robi'a Domnilorù; si acum
grabesci a te bagá insu-ti in sclavi'a si robi'a Jidoviloru si a Venetici-
loru, caror'a le dai mosf'a t'a si cu ea impreuna dreptulu de cetatiánu
ală acestei patrie stravechi.

Alérga la scola si invetia ce au fostu strabunii tei si ce trebuie
se fii tu o Poporu romanu de veacuri strivitu si neindreptatitu. Invétia:
a beneçuventă tîerîn'a strabuniloru, mosfloru si parenti-
loru tei si a calcá si tu cu intréga cas'a t'a in urmele loru;
a-ti pastrá si cultivá mosf'a t'a, că ace'a intréga si
nescirbata se o lasi filoru si nepotiloru tei;
a-ti respectă pre luminatorii si benevoitorii tei si a nu
te increde la strchinii, cari se nisuescu a te desmoscenii;
a-ti cumpeni cheltuielile cu venitele t'ale, si incâtú
acestea nu-ti ajungu pentru acoperirea celor'a, a cercá noue
isvóre de venite;
a-ti cunoșce drepturile si detorintiele t'ale, pentru că
se scii a te folosi de celea si a le implementi acestea; si
preste totu:

Invétia a fi Demuu de Maritii tei Strabuni!

Adeveruri si Invetiaturi.

Voiesce si vei pôte! Luminéză-te si Vei fi!

Prin voia si sirguinția! Totu lucrulu e cu potinția!

Trecutulu este Scol'a Venitoriului.

Domne dane mente, anima si caracteru. Pune inca odata intre noi stramosiesc'a
vitejia, unire si simplicitate! Fa-ne vrednici de sacrificii si fapte mari pentru Patria si
legea t'a! Mai cu séma insuflă-ne foculu sacru, prin care se devenim érasii Romani
buni, buni Parenti de familia, vrednici Cetăieni! Fa-ne vrednici a trai noi prin noi,
fara de a ne caciuli la streinu, ori care ar' fi elu, spre marirea t'a si a Romanismului
eternu. — G. Missailu.

Romanu sum eu in potere,
Si Romanu — 'nveci nu pere.

Capulu ce se pléca paloșulu nu-lu taie;
Dai' cu umilintă lantiu'lu incovioie!

Ce e ôre trafulu, déca e robitu?
Serbatore 'n care nime n'a zimbitu!

Viéti'a si robi'a nu potu stá impreuna,
Nu e totu de-oada pace si furtuna.

Jugu-aduce móerte: tempulu seu barbaru
E-ncepultură mortii, lungu cumplitru, amarn.

D. Bolintineanu.

Proprietariu, Editoru si Redactoru respanditoriu:
Niculae F. Negruțiu, in Gherl'a.

Tipografi'a Eredei lui Georgiu de Closius, in Sabiu.